

Vragen en opmerkingen publieksbevraging met antwoorden: Ontwerp van het stroomgebiedsbeheersplan van de Belgische kustwateren voor de implementatie van de Europese Kaderrichtlijn Water (2000/60/EG)

-

Questions et commentaires consultation publique : Projet de plan de gestion de district hydrographique pour les eaux côtières belges en vue de la mise en œuvre de la Directive-cadre sur l'Eau (2000/60/CE)

LEESWIJZER

Context

Dit document past binnen de totstandkoming van het Ontwerp van het stroomgebiedsbeheersplan van de Belgische kustwateren voor de implementatie van de Europese Kaderrichtlijn Water, en volgt op het openbaar onderzoek in het kader van de wet Marien Milieu en de consultatie in het kader van de wet Strategische Milieueffectenbeoordeling. De periode liep van 1 april 2016 tot 31 oktober 2016.

Binnen deze periode zijn 147 vragen ontvangen en afzonderlijk behandeld/beantwoord

Inhoud

Dit document bundelt de opmerkingen die ontvangen zijn in het kader van de publieksconsultatie m.b.t. het bovenvermelde stroombeheersplan. Elke opmerking wordt beantwoord.

Dit document heeft geen rechtskracht, maar vormt een instrument om de beslissingen toe te lichten en om de impact van de publieksconsultatie op het finale marien ruimtelijk plan te duiden.

Opbouw document

Het volgende voorbeeld illustreert de opbouw.

Vragen en opmerkingen publieksbevraging met antwoorden bijlage 1

Titel document

Vakgroep Mariene Biologie

Van wie komt de bijdrage

Pag. 2

Pagina in bijdrage

Tabel is onleesbaar weergegeven

Inhoud van bijdrage

[Dit werd aangepast](#)

Antwoord van de minister

Commentaren en Antwoorden

Opmerkingen binnen FOD leefmilieu, DG5

FOD België: DG5: Leefmilieu: MARIEN MILIEU

Pag. 2

Afkorting ORL is niet duidelijk.

Verwijderen 'en ORL' na onderzoek en navraag over de betekenis van ORL.

Pag. 13

De waarden in Tabel 2.1 worden in vraag gesteld.

De waarden in Tabel 2.1 werden nagekeken door BMM (KBIN-OD Natuur) en aangepast.

Pag. 27

In het onderdeel 2.4 Visserij (impact van visserij) wordt onvoldoende beschreven hoe de visserijsector de parameters van toepassing op de KRW beïnvloedt.

Op pagina 26-27 werd een paragraaf toegevoegd die de impact van visserij op de hydromorfologie van de zeebodem beschrijft, alsook een paragraaf die de impact van sleepnetvisserij op de benthische gemeenschap beschrijft.

Pag. 28

In het onderdeel 2.5 Militair gebruik (impact van militair gebruik) wordt onvoldoende beschreven hoe het militair gebruik de parameters van toepassing op de KRW beïnvloedt. Dit zou eveneens als in de voorgaande hoofdstukken opgesplitst moeten worden in 'fysisch en chemische'.

Opmerking werd meegenomen.

Pag. 32

Figuur 3.2, zoals afgebeeld op pagina 32, is geen representatieve foto van de 'Baai van Heist'.

Opmerking werd meegenomen.

Gecoördineerde opmerkingen Instituut voor Landbouw en Visserij: Vlaanderen

Pag. 3

Goed bestuur: “de uitdagingen zijn groot, maar de middelen beperkt”. Dit is heel vaag geformuleerd en wordt best concreter geformuleerd.

Opmerking werd meegenomen.

Pag. 6

Kaart is niet leesbaar. Vergroten of toevoegen als annex.

De kaart werd aangepast.

Pag. 8

Kustverdediging en marien afval worden niet vermeld in hoofdstuk 2 als significante drukken op de toestand van het oppervlaktewater.

Kustbescherming werd toegevoegd als hoofdstuk 2.8 onder significante drukken. Evenwel zal vermeld worden dat kustbescherming valt onder de bevoegdheid van het Vlaams gewest.

Hoofdstuk 2.7 verduidelijkt de druk van marien afval op het milieu.

Pag. 19

Hoofdstuk 2.2 ‘Het storten van baggerspecie’ is onvoldoende gelinkt met de kuststrook zoals gedimensioneerd in de KRW. Bovendien is de uitgebreidheid van dit hoofdstuk niet representatief met de effectieve grootte van de druk op het kustmilieu.

De chemische impact dient geëvalueerd te worden in de 12-mijlszone. Wat betreft de fysische impact zal enkel de stortplaats nabij Zeebrugge invloed uitoefenen op de 1-mijlszone.

Pag. 22

Hoofdstuk 2.3 ‘Scheepvaart’ is onvoldoende gelinkt met de kuststrook zoals gedimensioneerd in de KRW. Bovendien is de uitgebreidheid van dit hoofdstuk niet representatief met de effectieve grootte van de druk op het kustmilieu. Dit hoofdstuk geeft ook weinig informatie over het effect op de te evalueren KRW-parameters.

De chemische impact van scheepvaart is zonder meer relevant voor de KRW aangezien belangrijke vaarroutes en toegangswegen naar de haven van Zeebrugge (IMO diepwateroute Westerschelde en een deel van het voorzorgsgebied Westhinder) in het 12nm gebied liggen waar de KRW van toepassing is voor chemische pollutanten. In hoofdstuk 5 wordt duidelijk een link gelegd tussen hoge PAK concentraties en de SECA/MECA richtlijnen voor scheepvaart.

Pag. 30

Bij overige drukken wordt de impact van het windmolen park besproken. Dit heeft geen link met de 1nm zone van de KRW.

[Dit onderdeel werd verwijderd.](#)

Pag. 31

Er dient voor strandsuppletie een gelijkaardige tekst/analyse te gebeuren als voor de andere drukken. Hier gebeurt ook al 10-tal jaren onderzoek naar en monitoring, dus dat zou hier toch moeten beschreven staan. Daarnaast steun je voor de evaluatie van de toestand van het benthos op de monitoringsdata in functie van kustverdediging. En monitoring in functie van deze activiteit, is de enige die data verzameld voor de nabije kustzone.

Suppleties zijn een Vlaamse bevoegdheid en hoofdzakelijk uitgevoerd op stranden, waardoor het momenteel als minder relevante druk wordt beschouwd veronderstel ik. Maar het verdient volgens mij toch aandacht binnen de KRW en op Federaal niveau, aangezien kustverdediging invloed heeft op de laagwaterlijn en de ondiepe kustzone (zeker in relatie tot vooroever suppleties) en in relatie tot een geïntegreerd maritiem beleid.

[Kustbescherming werd toegevoegd als hoofdstuk 2.8 onder significante drukken. Evenwel zal vermeld worden dat kustbescherming valt onder de bevoegdheid van het Vlaams gewest.](#)

Pag. 22

Bij het stuk rond storten van baggerspecie (2.2), volgende opmerkingen:

- Wat is de relevantie, aangezien geen enkele stortzone binnen de 1 mijl ligt. Enkel voor chemische invloed is dit relevant (binnen 12 mijl). Dus het stuk dient dit zo te vermelden. [Opmerking werd meegenomen;](#)
- Binnen de 1 mijl, waar de havens en vaargeulen liggen, is eigenlijk het baggeren zelf relevanter als druk dan het storten (verder buiten de 1 mijl). [Dit werd vermeld;](#)
- In dit deel staat wel uitgelegd wat de procedure is voor toelating tot storten, maar het is dan ook zinvol om te vermelden of er overschrijdingen zijn van de grenswaarden in je evaluatie periode of niet.
[Aangezien dit niet in zee wordt gestort, wordt het niet vermeld bij de drukken. Overschrijding werd aangetroffen in de Oude Vissershaven van Zeebrugge, het betrof een historische verontreiniging;](#)
- De figuur 2.13 heeft geen extra nut in dit verhaal, kan geschrapt worden. [Het overzicht van de in zee gestorte hoeveelheden baggerspecie geeft een idee van de omvang van deze activiteit;](#)
- Fysische impact stuk heeft nagenoeg geen relevantie in relatie tot de KRW-beoordelingscriteria en maar beperkt invloed tot de fysische processen in de 1 mijl zone. Dit stuk geeft ook meer een algemeen beeld van de veranderingen in de fysische processen, welke meer gelinkt zijn met de bouw van havens en het baggeren, dan het storten zelf. [De titel werd aangepast naar 'Baggerwerken' zodanig dat de dit deel van de fysische impact paste binnen de titel. Alsook werd een referentie toegevoegd naar de impact van baggerwerken op de benthische gemeenschap;](#)

- Een simpele oplossing voor dit deel zou zijn om de titel te veralgemenen en de tekst beter te kaderen naar KRW-relevantie. [Opmerking werd meegenomen.](#)

Pag. 22

Chemische impact van scheepvaart:

- In het hoofdstuk significante drukken is de chemische impact van scheepsvaart sterk gefocust op olieverontreiniging door lozing of accidenten. Scheepsvaart als bron van Cu en Zn uit antifoulingverven wordt niet beschouwd. Dit rapport geeft hierdoor de indruk dat Cu en Zn pollutie uitsluitend of hoofdzakelijk Scheldegerelateerd is. [Werd toegevoegd aan het SGBP.](#)

Biologische impact bij scheepvaart:

- Hier mankeer ik ook de link met de nabije kustzone en of er van de ongevallen of vastgestelde gevallen van lozingen erbij zaten die de kustzone bedreigde. Dit is een evaluatie van het volledige mariene gebied. De problemen ter hoogte van de offshore vaarroute zijn van lager belang. Strand aanspoelingen van olie en dergelijke is niet vermeld, maar wel een druk op het kust ecosysteem. [De evaluatie van chemische kwaliteitselementen heeft betrekking tot de 12nm zone en niet enkel de kustzone. Enkel na de ramp met de Flinterstar werden sporadisch munt-grote olieconcentraties waargenomen. \(Voor meer informatie contacteer de cel handhaving van de FOD Leefmilieu-Dienst Marien milieu\). Het aantal met olie besmeurde vogels, welke als een maatstaf genomen kan worden voor de olievervuiling op zee, neemt jaren op een rij af \(VLIZ, 2015\). Dit is nu vermeld in de tekst.](#)
- Hier is de Amerikaanse ribkwal *M. leydi* niet vermeld als recent voorkomende soort (tenzij 2008 niet recent is). [Er werd een referentie toegevoegd naar de lijst met niet-inheemse soorten in het Belgische deel van de Noordzee, opgesteld door het VLIZ.](#)

Pag. 28-29

TNT wordt bemonsterd met passieve sampling (p. 28-29). Hoewel deze staalnametechniek waardevol en relevant is voor het bemonsteren van pollutanten, lijkt een aanvullende analyse met rechtstreekse sedimentextractie aangewezen als het gaat om het opsporen van lekken uit obussen.

[Passive sampling van de Paardenmarkt is een project dat in 2011 werd uitgevoerd en nu in 2015 wordt verdergezet en afloopt eind dit jaar. Het probleem met "active sampling" is dat de detectielimieten gevoelig hoger liggen.](#)

Pag. 29

Klimaatwijziging: Hier is er geen vermelding van waar de bevindingen rond impact op biodiversiteit komt. Welke data toont dit aan? Is nogal een speculatief stuk. De waarnemingen die erin staan kunnen zijn, maar er dient minimaal vermeld te worden dat dit gebaseerd is op persoonlijke waarnemingen (veronderstel ik, want ken geen literatuur of rapporten dat dit meldt voor onze kust).

[Bronvermeldingen werden toegevoegd.](#)

Pag. 30

Marien zwerfvuil staat ook bij overige drukken en zonder tekst, terwijl dit toch ook een van de grootste bronnen van contaminatie zijn in de kustzone (cf. stranden in de 1 mijlzone). Hier heb je toch de fishing for litter en strand opkuis acties, die informatie rond deze druk leveren. Staat ook als target in de MSFD en tal van maatregelen hebben betrekking op dit topic, dus waarom zou het hier dan niet meer expliciet vermeld worden.

Hoofdstuk 2.7 verduidelijkt de druk van marien afval op het milieu.

Pag. 37

In 4.2.1 staat geen vermelding van de verandering in macrobenthos monitoring, terwijl dit voor phytoplankton wel gedaan werd. De toestand en trendmonitoring is afgeschaft sinds 2010 en steunt nu volledig op ad-hoc monitoring (cf. suppletie monitoring). Dus het argument financiële beperkingen moet hier ook vermeld worden voor benthos.

Tekst aangepast. Voor toestand- en trendmonitoring was de frequentie gedefinieerd als driejaarlijks in tegenstelling tot het operationele programma.

Pag. 39

In 4.2.2 staat geschreven dat “de monitoringsfrequentie van macrobenthos werd gereduceerd in het kader van besparingen. Wel bleef de minimum aanbevolen frequentie aangehouden.” Dit klopt niet. Momenteel is de operationele monitoring volledig afgeschaft en maak je gebruik van project-monitoring data in die periode.

Tekst werd aangepast.

Pag. 43

In het ontwerp stroomgebiedsbeheersplan voor de Belgische kustwateren wordt veel aandacht besteed aan de Scheldespecifieke stoffen Cu, Zn en PCB, waarbij ook sedimentdata wordt beschouwd. Anderzijds wordt slechts heel summier (p. 43) ingegaan cadmium, lood en kwik, met de melding dat wateranalyse niet het meest relevant is, maar dat sedimentanalyse de voorkeur verkiest.

Het is aangewezen de zware metalen Cu, Zn, Cd, Pb en Hg en mogelijks ook As en Cr, op een gelijkwaardige basis te bespreken, rekening houdend met de sedimentconcentraties. Dit is relevant, in acht nemend dat vb. Hg concentraties lokaal stijgend kunnen zijn op het Belgisch deel van de Noordzee (zie ook syntheserapport van de monitoring van baggerloswallen).

Dit rapport richt zich op de prioritare en Scheldespecifieke stoffen zoals de KRW voorschrijft. Voor de prioritare stoffen vermelden Richtlijn 2008/105/EG en ook de update ervan, Richtlijn 2013/39/EU, geen milieukwaliteitsnormen voor sediment waardoor geen evaluatie van de status in sediment kon gebeuren.

Wel werd een milieukwaliteitsnorm voor biota vermeld voor kwik en een analyse van deze gegevens zal toegevoegd worden in het rapport. Voor de Scheldespecifieke stoffen zijn geen milieukwaliteitsnormen

bepaald in de Europese wetgeving. Hiervoor werd gekozen om de OSPAR-normen in sediment te gebruiken. Tekst werd aangepast.

Pag. 44

Hexachlorobutadien “In 2014 was onvoldoende materiaal voorhanden zodat deze analyses niet konden uitgevoerd worden”. Deze zin dient geschrapt te worden aangezien deze niet correct is: de metingen werden pas opgestart in 2015, samengaand met de MSFD-monitoring.

Tekst werd aangepast.

Pag. 50

Fytoplanktonanalyse. De stalen zijn niet evenredig over het jaar uitgespreid. Zoals in het rapport vermeld, is er een bias op het aantal overschrijdingen vanwege de manier van staalname. Het percentage overschrijdingen is hierdoor weinigzeggend en kan beter geschrapt worden in het rapport.

Het Besluit 2008/915/CE bepaalt de norm voor *Phaeocystis* bloei uitgedrukt als % waardoor deze getallen werden opgenomen.

Pag. 53

Sectie 4.5 over de aanvullende monitoring, heeft geen enkele relevantie voor de KRW en valt volledig onder MSFD, dus kan weggelaten worden. De vermelde ecosysteemcomponenten dienen niet geëvalueerd te worden onder de KRW.

De KRW laat toe om extra monitoring te vermelden in het stroomgebiedsbeheersplan.

Pag. 59

Er is geen link naar het KRMS-maatregelenprogramma. Een link naar bestaande maatregelen zou handig zijn.

Een link werd toegevoegd in hoofdstuk 6.1.

Pag. 60

De drie hoofdproblematieken licht veranderen en deze update aangeven in de tekst:

- 1) Eutrofiëring: OK;
- (2) Vervuiling door gevaarlijke stoffen en marien zwerfvuil (er zijn toch duidelijk een aantal maatregelen gericht op marien zwerfvuil);
- (3) De andere bronnen van verstoring, zoals scheepvaart (cf. ballastwater conventie voor alien species), kustverdediging (cf. suppleties), visserij (en niet visvangst, want visserij zorgt voor meer drukken dan het verminderen van de stock, cf. bodemberoering), baggerwerken, ...

Het maatregelenprogramma zoals vastgelegd in SGBP I heeft enkel betrekking op de relevante KRW gerelateerde kwaliteitselementen waardoor verduidelijking zoals in de opmerking aangegeven niet nodig is. Het maatregelenprogramma uit het SGBP werd aangevuld met relevante informatie.

Pag. 60

Ontwerp een samenvatting van bestaande maatregelen. Men weet niet welke maatregelen er lopen tegen eutrofiëring en vervuiling gevaarlijke stoffen, welke beide in de tekst staan als hoofdproblematiek.

Een verwijzing naar het maatregelenprogramma vastgelegd in de MSFD en SGBP I werd toegevoegd in hoofdstuk 6.1.

Pag. 60

Figuur 6.1 vermeldt de volgende KTM nummers 31, 35, 36, 37 en 38 niet.

KTM Nummers 31, 35, 36, 37 en 38 zijn MSFD gerelateerd.

Pag. 60

De tekst vermeldt dat de KRW maatregelen moeten vermeld worden volgens de 25 categorieën of KTMs bepaald door de EC. Toch worden extra maatregelen aangebracht dewelke niet thuishoren in de 25 KTMs.

Verschillende maatregelen kunnen ondergebracht worden onder verschillende KTM codes. De codering van de maatregelen werd overgenomen vanuit het goedgekeurde maatregelenprogramma van MSFD en hebben daardoor KTM codes gerelateerd aan MSFD maatregelen. Tabel 6.2 beschrijft de KTM codes die van toepassing zijn op de WFD voor elke maatregel. De maatregelenfiches zoals beschreven in tabel 6.2 zullen uitbereid worden zodat een duidelijke link met wordt besproken met de KTM codes van de KRW.

Pag. 66

Enkel bij fiche 29B is kosteneffectiviteit aangegeven, bij de andere maatregelen werd dit niet gedaan. Waarom niet?

Gedetailleerde informatie (inclusief kosteneffectiviteit) over de maatregelen werden toegevoegd bij alle fiches.

Opmerkingen Natuurpunt

Pag. 7

Het is positief dat erkend wordt dat de omvangrijke strandsuppleties van de afgelopen jaren impact hebben op de zeebodem van de eerste zeemijl. Waarom wordt er in dit ontwerp-SGBP niet verder ingegaan op de mogelijke negatieve ecologische effecten van deze impact (onafhankelijk van de categorisering)?

Kustbescherming werd toegevoegd als hoofdstuk 2.8 onder significante drukken. Evenwel zal vermeld worden dat kustbescherming valt onder de bevoegdheid van het Vlaams gewest.

Pag. 21

‘Het blijft evenwel belangrijk om concentraties aan Pb, Hg en PCB’s verder op te volgen. Daarnaast dient ook de stijgende concentratie aan Zn op de loswallen Oostende en Nieuwpoort met aandacht opgevolgd te worden.’ In het maatregelenprogramma staat echter geen enkele verwijzing naar deze opmerking.

De concentraties van zware metalen en andere pollutanten worden opgevolgd op de loswallen. Zie onderstaande referenties.

Brigitte Lauwaert¹, Bavo De Witte², Lisa Devriese², Michael Fettweis¹, Chantal Martens³, Steve Timmermans⁴, Gert Van Hoey², Joris Vanlede⁵. 2016. Synthesis report on the effects of dredged material disposal on the marine environment (licensing period 2012-2016). RBINS-ILVO-AMT-AMCS-FHR report BL/2016/09

De Witte, B., A. Ruttens, B. Ampe, N. Waegeneers, J. Gauwie, L. Devriese, K. Cooreman, K. Parmentier. 2016. Chemical analyses of dredged spoil disposal sites at the Belgian part of the North Sea. Chemosphere 156: 172-180.

Pag. 23

Uit de tekst blijkt dat er een significante daling is van het aantal waargenomen operationele olieverontreinigingen per vlieguur. Belangrijke nuance bij dit ‘goed nieuws’ is dat schepen deze controlemethode intussen beter herkennen en dat de monitoringvliegtuigen enkel uitvliegen onder bepaalde windsnelheden. De grafiek op p. 24 is dus een beperkte indicator voor het meten van olieverontreiniging op zee.

Er moet vermeld worden dat het monitoringsvliegtuig actief controle uitvoert bij betrekkelijk hoge windsnelheden. Hoewel bij dichte mist of extreem weer geen visuele controle kan worden uitgevoerd, zijn er verschillende andere mechanismen waarmee olievervuiling wordt opgespoord. Dit wordt gedaan via radarbeelden (X,L of C-band) en via controle op zee door de verschillende controleorganen.

Pag. 53

Om de tekst te vervolledigen, is het nodig de gegevens over de olievervuilingsgraad bij Zeekoeten te vermelden (zie p. 53). Deze worden in kaart gebracht voor OSPAR. In 2007 werden de streefwaarden voor

OSPAR nog niet gerealiseerd: www.vliz.be/imisdocs/publications/149826.pdf. Voeg een maatregel toe om deze streefwaarden te bereiken.

Het aantal met olie besmeurde zeekoeten neemt sinds 2002 af, met een enkele piek in 2009. In 2010, 2013, 2014 en 2015 werden minder dan tien met olie besmeurde zeekoeten gevonden (VLIZ, 2015). Maatregelen worden besproken in het zesde hoofdstuk.

Pag. 25

De grafiek op p. 25 toont aan dat er een toename is van vervuiling door andere schadelijke stoffen dan olie. Kan er onderzocht worden over welke stoffen het precies gaat?

Meestal zijn de lozingen van deze zogenaamde *Liquid Noxious Substances* aangetroffen zonder schip in de buurt en werd de samenstelling niet geïdentificeerd. Wanneer de schepen wel op heterdaad betrappt werden, betrof het vaak LNS-stoffen die in grote volumes over zee worden vervoerd, zoals plantaardige olieën (palmolie, soja-olie, zonnebloemolie), FAME (*fatty acid methyl esters*), (m)ethanol, toluen,

In de tekst wordt de toenemende vervuiling door paraffine niet vermeld. Nochtans is dit een toenemend probleem, dat zichtbaar wordt door de vondsten op het strand.

Het volgende werd in de tekst verwerkt op p. 26:

De toenemende vervuiling door paraffine op zee kon op basis van de luchttoezichtdata nog niet vastgesteld worden. De stranding van paraffines is een persistent maar geen toenemend probleem voor de meeste Noordzee-kuststaten. Op initiatief van het Bonn Akkoord hebben de Noordzeelanden gezamenlijk initiatief genomen om het probleem op niveau van de Internationale Maritieme Organisatie aan te kaarten in de loop van 2016. Noorwegen heeft een voorstel ingediend om de definitie van 'high-viscosity' en 'solidifying substances', waaronder paraffine valt, in Bijlage II van het MARPOL 73/78 Verdrag te verscherpen.

Pag. 30

In het ontwerp-SGBP wordt enkel ingegaan op marien zwerfvuil en niet de toenemende hoeveelheid (micro)plastic die voornamelijk in kaart gebracht wordt via het onderzoek op vogels.

Hoofdstuk 2.7 verduidelijkt de druk van marien afval op het milieu.

Pag. 32

De tekst noch de bijgevoegde kaarten vermelden SBZ Vlake van de Raan. Dit is in strijd met de Europese lijst van gebieden van communautair belang: <http://natura2000.eea.europa.eu/>. De Vlake van de Raan moet dan ook toegevoegd worden in het overzicht van beschermde mariene gebieden in het ontwerp-SGBP.

De Vlake van de Raan werd aangemeld bij de EC als beschermd gebied onder de Habitat Richtlijn van Natura 2000. Evenwel werd de nationale aanduiding van de Vlake van de Raan teniet gedaan door de Raad van Staten. Hierdoor wordt het gebied niet vermeld in nationale rapportering aan de Europese Commissie.

Pag. 39 – 51 Chemische en ecologische toestand van de Belgische kustwateren

De chemische toestand wordt aangeduid als 'niet-goed', de ecologische toestand als 'matig'. Op p. 58 wordt vermeld dat de goede ecologische toestand ook in 2021 niet gehaald zal worden, o.a. omwille van de grote input van nutriënten.

In het maatregelenprogramma wordt echter nergens verwezen naar noodzakelijke maatregelen om zowel de chemische als de ecologische toestand van de Belgische kustwateren te verbeteren tot een goede toestand.

Gezien de bevoegdheidsverdeling kan federaal België geen maatregelen opstellen ter reductie van nutriënteninput in stroomopwaarts gelegen gebieden. Wel neemt federaal België actief deel aan de vergaderingen van CCIM SG Water waar de gewesten aangespoord worden om reducties in nutriënten na te streven. Ook is federaal België actief lid van de ISC en spoort vanuit dit forum de leden (gewesten en buurlanden) aan tot reducties in nutriënteninput. Zie maatregelenprogramma.

In dit SGBP worden maatregelen aangenomen ter bevordering van communicatie en coördinatie binnen België dewelke ook in het kader van eutrofiëring kunnen worden aangesproken.

Pag. 59

In de tekst wordt terecht gewezen op de noodzakelijke afstemming van de maatregelen uit dit ontwerp-SGBP en de maatregelen bepaalt door de Kaderrichtlijn Mariene Strategie (KRMS). In dit ontwerp-SGBP worden echter enkel de nieuwe maatregelen uit het maatregelenprogramma KRMS opgesomd, waardoor het overzicht van de maatregelen onvoldoende is.

In hoofdstuk 6.1 werden referenties toegevoegd naar het bestaande maatregelenprogramma in het kader van de MSFD alsook naar het bestaande maatregelenprogramma zoals gepubliceerd in SGBP I.

Op basis van de in dit ontwerp-SGBP opgesomde maatregelen is het onmogelijk in te schatten of de maatregelen uit het ontwerp-SGBP zullen volstaan om de kwaliteit van de kustwateren in overeenstemming te brengen met de bepalingen uit de KRW.

Voorstel bijkomende maatregelen

Onderzoek het effect van strandsuppleties op de kwaliteit en samenstelling van het zeewater en ontwikkel richtlijnen voor strandsuppleties met weinig tot geen impact op de waterkwaliteit .

Er is geen wettelijke verplichting voor een controle van de chemische parameters op sedimenten die gebruikt worden voor strandsuppleties. Alsook kunnen geen wetenschappelijke publicaties gevonden worden betreffende de impact van strandsuppleties op de waterkwaliteit.

Een potentieel risico voor de introductie van chemisch vervuild zand door strandsuppleties zou kunnen geïdentificeerd worden in de extractiezone voor de haven van Zeebrugge die in nabijheid ligt van een loswal voor baggerspecie. Evenwel wordt in de publicatie van De Witte *et al.* (2016) geen chemische vervuiling van het sediment waargenomen aan desbetreffend loswal.

De Witte, B., A. Ruttens, B. Ampe, N. Waegeneers, J. Gauvic, L. Devriese, K. Cooreman, K. Parmentier. 2016. Chemical analyses of dredged spoil disposal sites at the Belgian part of the North Sea. *Chemosphere* 156: 172-180.

http://economie.fgov.be/nl/binaries/Reglementering_zand_en_grindwinning_tcm325-249346.pdf

Monitor de chemische impact van het storten van baggerspecie en bepaal de oorzaak van de stijgende concentratie aan Zn op de loswallen Oostende en Nieuwpoort. Bepaal ook maximale waarden voor de concentratie aan Zn op loswallen voor baggerspecie.

De milieu-impact van het storten van baggerspecie wordt opgevolgd (Lauwaert *et al.* 2014), normen voor het storten van baggerspecie zijn opgesteld (OSPAR) en worden gecontroleerd. De Witte *et al.* (2016) suggereren een mogelijke link tussen het gebruik van anti-fouling verven (op basis van Cu) in havens en de stijgende concentratie van Cu op loswallen. Dit is evenwel nog niet geverifieerd.

Onderzoek de samenstelling van de niet-olie vervuiling die gemeten wordt bij lucht-surveys.

Lozingen van niet schadelijke stoffen onder het wateroppervlak zijn beperkt toegelaten volgens MARPOL Annex II. Het gaat hierbij om residu's van het spoelwater van reeds gespoelde tanken (spoelwater moet afgegeven worden in havens). Patrouilleboten zijn voorzien van staalname-apparatuur en de bemanning krijgt opleiding voor het nemen van stalen indien nodig. Routinematige staalnames van lozingen worden niet gedaan omdat dit technisch moeilijk haalbaar is. Indien meer informatie gewenst kan contact opgenomen worden met de cel handhaving op zee van de FOD Leefmilieu.

Voor een verbod in voor het lozen van paraffine op zee. Voor een wetenschappelijke studie over de schadelijke effecten van paraffine zie: <http://www.bfr.bund.de/cm/349/pollution-of-the-north-and-baltic-seas-with-paraffin.pdf>

Paraffine is niet opgenomen als kwaliteitselement in de KRW. Evenwel wordt internationaal actie ondernomen om dit probleem aan te kaarten. Dit is in de tekst opgenomen.

Ontwikkel een lange-termijn plan voor de beveiliging van de munitie op de zandbank Paardenmarkt.

De historische munitiestortplaats in zee wordt beheerd volgens internationale Best-Practices.

Bepaal een maximumwaarde voor de hoeveelheid micro-plastic die in de magen van zeevogels teruggevonden wordt (cf. OSPAR) als indicator voor verontreiniging van het zeewater door plastic en bepaal welke maatregelen genomen zullen worden indien deze waarden overschreden worden.

Microplastics is geen onderdeel van de kwaliteitselementen beschreven in de KRW. Evenwel kan erop gewezen worden dat er een federaal actieplan ter bestrijding van marien afval aankomt dewelke ook micro-plastics behandelt.

Definieer concrete maatregelen om zowel de chemische als de ecologische toestand van de Belgische kustwateren naar een goede toestand te brengen.

Verwezen naar H6 in besluiten op pp. 62/63 & 64/65, omdat daar de concrete maatregelen beschreven zijn.

Opmerkingen Coördinatie Commissie Integraal Waterbeleid: Vlaanderen

Het ontwerp stroomgebiedsbeheerplan van de Belgische kustwateren is een **duidelijk en vlot leesbaar document**, waarbij heel wat informatie op een toegankelijke manier gepresenteerd wordt. Zo vinden we het een pluspunt dat het stroomgebiedsbeheerplan 2016-2021 enkel de nieuwe, geactualiseerde gegevens bevat en voor andere gegevens verwijst naar het stroomgebiedsbeheerplan 2009-2015.

Deel 5 van het ontwerpplan '**Evolutie en verwachtingen**' geeft een duidelijk beeld van de kwaliteitsevolutie van de Belgische kustwateren en of de doelstellingen van de kaderrichtlijn Water haalbaar zijn tegen 2021.

Positief is dat de Federale overheid aangeeft meer te willen inzetten op **regionale, nationale en internationale samenwerking**. In dit kader kan ook vermeld worden voor welke aspecten er momenteel al samenwerking is.

Hier wordt verwezen naar hoofdstuk zes, waarin uitgelegd is op welke niveaus samenwerking bestaat en voor welke aspecten (p. 60). Een concreet voorbeeld hiervan is de workshop eutrofiëring van 20-10-2016 waar onderzocht werd (samen met Frankrijk en Nederland, in de context van de Scheldeverdrag, in hoeverre het mogelijk was om de mathematische modellen voor rivieren en kustwateren aan elkaar te koppelen, met als doel, op termijn, scenario's te testen.

In het hoofdstuk '**Karakterisering van de Belgische kustwateren**' wordt aangegeven dat de omvangrijke strandsuppleties van de voorbije jaren mogelijks een invloed hebben op de zeebodem van de eerste zeemijl. In dat verband verwijzen we naar de ecologische monitoring die het effect van die zandsuppleties opvolgt. Hieruit blijkt dat de ecologische impact beperkt en van tijdelijke aard is, wanneer de suppleties op een zo natuurlijk mogelijke wijze uitgevoerd zijn.

Kustbescherming werd toegevoegd als hoofdstuk 2.8 onder significante drukken. Evenwel zal vermeld worden dat kustbescherming valt onder de bevoegdheid van het Vlaams gewest.

Bij de **druk-en impactanalyse**, waarbij verschillende bronnen aan bod komen, stellen we vast dat een duidelijk overzicht van het relatieve belang van elke bron ontbreekt. Nochtans is deze informatie belangrijk in functie van het formuleren van maatregelen ten aanzien van bepaalde bronnen. Ook de bespreking van de verschillende bronnen is niet steeds in dezelfde mate van detail gebeurd.

Er werd nog geen onderzoek gedaan naar een concrete kwantificatie van de verschillende drukken op de verschillende kwaliteitsparameters van de WFD.

In relatie tot de diffuse bronnen via rivieren wordt vermeld dat de relatieve bijdrage van de Schelde en andere rivieren aan de verontreiniging van het kustwaterlichaam wordt ingeschat op 28%.

Er wordt bij voorkeur aangegeven over welke rivieren het gaat. Zo wordt op blz. 8 vermeld dat "*De Belgische kustwateren voornamelijk beïnvloed worden door de Schelde, maar ook door andere rivieren en dat de rivieren Rijn-Maas, en in kleinere mate Seine-Somme ook een invloed uitoefenen op het Belgische zeewater, soms zelfs in sterkere mate dan de Schelde*". Ook is een afstemming op andere rapporteringen, bv. in het kader van OSPAR, wenselijk.

'Schelde en kleine Belgische rivieren' waarvan de bijdrage op 28% wordt ingeschat omvat de Schelde en de rivieren zoals vermeld onder 2.1.1., nl. IJzer, kanaal Gent-Terneuzen, kanaal Gent-Oostende. Hierbij is het aandeel van de Schelde groot (rond 80 à 90% zie 2.1.2). In 2.1.1. (Grensoverschrijdend transport en invloed) worden grensoverschrijdende bijdragen vermeld met vnl. Rijn-Maas en Seine-Somme bedoeld.

2.1.2. is gebaseerd op gegevens die naar OSPAR worden gerapporteerd.

Voor de **toestand- en trendmonitoring** van prioritaire en niet-prioritaire stoffen is één meetstation opgegeven (WO5), voor de operationele monitoring 3 (WO1, WO5 en WO6), waarbij WO1 zich aan de monding van de haven van Zeebrugge bevindt en WO5 en WO6 binnen de 1-mijlszone liggen. De OSPAR-beoordelingen (biota) gebeuren op 6 punten, ook allen gelegen in de 1-mijlszone. We stellen vast dat er geen meetpunten geselecteerd zijn in de 12-mijlszone voor de beoordeling van de chemische toestand.

WO5 en WO6 liggen in de 12-mijlszone en buiten de 1-mijlszone (zie 4.1 en figuur 4.1).

De lijst van prioritaire stoffen die via operationele monitoring of via toestand- en trendmonitoring opgevolgd worden, bevat maar 14 stoffen, overgenomen uit het KB van 23 juni 2010. Het zijn de enige prioritaire stoffen waarvoor er metingen besproken worden in het ontwerpplan en waarvoor er dus een toestandsbeoordeling is. Nonylfenol wordt niet besproken en voor kwik zijn geen biota-gegevens vermeld. Het plan vermeldt wel dat er overwogen wordt om metingen voor kwik in biota op te starten. Verdere afspraken inzake de afstemming met de monitoring in Vlaanderen is wenselijk. In het bijzonder voor kwik dat een alomtegenwoordige stof is.

Een evaluatie van kwikmetingen in biota wordt toegevoegd. De monitoring van nonylfenol en andere prioritaire stoffen is gepland.

Vlaanderen vindt het positief dat er ook **maatregelen** opgenomen zijn, gericht op het voorkomen en beperken van verontreiniging en afval in de havens (maatregelen 28A en 28B).

Tot slot merken we op dat maatregel 23B 'Stimuleren van de bevoegde Belgische overheden voor betere implementatie van de bestaande land-gerelateerde maatregelen' stelt dat "eutrofiëring en verontreiniging met diverse gevaarlijke stoffen 'in grote mate' afkomstig zijn van bronnen op het land". Vlaanderen vindt dat deze stelling onvoldoende onderbouwd wordt op basis van de druk- en impactanalyse.

Met betrekking tot nutriënten, is het overduidelijk dat eutrofiëring afkomstig is van land-gerelateerde activiteiten in de stroomgebieden (EMoSEM finaal rapport, Desmit *et al.*, 2015a). Dit is duidelijk zichtbaar in figuur 2.2 waar de bijdragen aan stikstof (mariene winter DIN) afkomstig van de rivieren in de Belgische kustwateren 54% bedragen. Hiertegenover bedraagt de aanvoer via de oceaan tot mariene winter DIN in hetzelfde gebied 27%. Als we de waterstromen van de oceaan vergelijken met de totale zoetwaterafvoer, zien we dat de nutriëntenconcentraties in de rivieren opmerkelijk hoger zijn dan in de oceaan. De terrestrische bijdrage aan de mariene eutrofiëring is in de eerste plaats te wijten aan antropogene activiteiten in de stroomgebieden (stedelijke, agrarische en industriële bronnen) zoals aangetoond d.m.v. de pristiene simulaties in EMoSEM.

Detailopmerkingen CoördinatieCommissie Integraal Waterbeleid: Vlaanderen

Pag. 29

In het CIW-advies wordt verwezen naar de ecologische monitoring die het effect van de zandsuppleties aan de kust opvolgt. Het volledige rapport is beschikbaar op de [website van het VLIZ](#).

[Een verwijzing naar dit rapport werd toegevoegd onder hoofdstuk 2.8.](#)

Pag. 21

Naast de prioritaire stoffen is ook sprake van de “Scheldespecifieke verontreinigende stoffen Cu, Zn en PCB’s”. Deze worden gemeten in sediment en getoetst aan de OSPAR EAC-criteria. Het is wenselijk om bij de toetsing ook rekening te houden met de verstrengde normen n.a.v. richtlijn 2013/39/EG.

[De richtlijn zal vanaf heden als leidraad gebruikt worden voor de prioritaire stoffen. Ze ging in België van kracht op 15/02/2016 en werd voor deze evaluatie nog niet gebruikt.](#)

Pag. 2

Bij de vermelding van de waterbeheerkwesties kan aangegeven worden dat deze via een openbaar onderzoek voorgelegd werden.

[Hoofdstuk 0.2 verwijst naar “overkoepelend deel van het beheerplan van het internationale Scheldestroomgebiedsdistrict” waar meer informatie over de waterbeheerkwesties te vinden is.](#)

Pag. 6

Bij de beschrijving van het stroomgebiedsdistrict wordt aangegeven dat België in maart 2014 een marien ruimtelijk plan (MRP) heeft vastgesteld. Wat is de relatie van het MRP met de kustwateren en welke activiteiten zijn toegelaten in de kustwateren?

[Het MRP geeft een duidelijke zonering van de verschillende activiteiten in de kustzone \(1nm of 12nm\). Gezien verschillende activiteiten een impact hebben op de chemische en biologische kwaliteitselementen relevant voor de WFD alsook op de hydromorfologische veranderingen in de kustzone, is het belangrijk om dit zoneringsplan te vermelden.](#)

Pag. 8

Laatste paragraaf: Bij de bespreking van de invloed van rivieren op de Belgische kustwateren, wordt een figuur (2.1) weergegeven met de relatieve bijdragen in termen van watermassa’s en passieve stoffen. Wat wordt bedoeld met “passieve stoffen”?

[Passieve stoffen zijn stoffen die enkel getransporteerd worden, zoals bv. saliniteit, en die niet onderhevig zijn aan biochemische processen. Dit is toegevoegd in de tekst. De bijdragen geïllustreerd in figuur 2.1 zijn niet geldig voor nutriënten.](#)

Pag. 8

4de regel: De passage “*Wegens het verbod op directe lozingen (op zee ?) zijn er sinds 1997 geen puntbronnen meer*” kan aangevuld worden met de juridische grondslag en eventuele controlemechanismen op dat lozingsverbod.

[De juridische grondslag werd toegevoegd aan desbetreffende regel.](#)

Pag. 16

Laatste § van punt 2.1.2.2 “Aanvoer prioritaire en Scheldespecifieke (Cu en Zn) verontreinigende stoffen”:
Er wordt aangegeven dat de aanvoer van koper, PCB’s en linaan vanuit de Schelde vrijwel constant bleef gedurende de laatste jaren. Kan hier, indien mogelijk, een verklaring aan toegevoegd worden.

[Toevoeging in tekst.](#)

Pag. 20, § 2.2:

Worden machtigingen voor het storten in zee niet afgeleverd voor een periode van vijf jaar (i.p.v. twee jaar)? Verder staat dat “*machtigingen gebonden zijn aan een monitorings- en onderzoeksprogramma...*”. Dit is niet volledig correct. Beter is het om te verwijzen naar het geldende KB. Het terugstorten van baggerspecie in zee wordt geregeld door de federale Wet ter bescherming van het mariene milieu. Deze wet is in uitvoering gebracht in het KB van 12 maart 2000, dat de voorwaarden definieert voor het terugstorten van baggerspecie.

[Alle concessiehouders samen mogen over een periode van vijf jaar niet meer dan 15 miljoen m³ ontginnen. Een nieuwe concessiehouder mag tijdens het eerste jaar maximum 100.000 m³ ontginnen. Jaarlijks bekijkt de Raadgevende Commissie per concessiehouder de maxima van de voorbije vijf jaar en geeft op basis daarvan advies aan de minister van Economie. De minister legt dan het maximaal toegestane exploitatievolume per concessiehouder voor het volgende jaar vast en stuurt een aangetekende brief naar elke concessiehouder vóór eind juli. U mag dit maximumvolume niet overschrijden.](#)

[Ref: http://economie.fgov.be/nl/binaries/Reglementering_zand_en_grindwinning_tcm325-249346.pdf](http://economie.fgov.be/nl/binaries/Reglementering_zand_en_grindwinning_tcm325-249346.pdf)

[De opmerking werd meegenomen.](#)

Pag. 25

M.b.t. de Zwavelrichtlijn wensen we aan te halen dat sinds 2015 nieuwe normen van kracht zijn.

[De nieuwe richtlijn is opgenomen in deze paragraaf. Een extra verwijzing naar MARPOL Annex VI werd toegevoegd.](#)

Pag. 26

Voorgesteld wordt om hier kort het ballastwaterverdrag te vermelden.

[De Belgische ratificatie van het ballastwater verdrag op 7 maart 2016 werd vermeld.](#)

Pag. 56

Kan het zijn dat de daling van PCB’s in sediment het gevolg is van een verminderde aanvoer? Kan de reden eventueel aangevuld worden in de tekst.

[Collectieve maatregelen werden al genomen in de jaren '80. Zie 2.1.2.2.](#)

Pag. 56

Het CIW-advies vermeldt dat het positief is dat er ook maatregelen opgenomen zijn, gericht op het voorkomen en beperken van verontreiniging en afval in de havens (maatregelen 28A en 28). Is het mogelijk om in de betreffende maatregelenfiches het volgende aan te vullen:

- Fiche 28 A: Implementatie: Bij bevoegdheid “Agentschap Maritieme Dienstverlening en Kust - MDK” toevoegen;

- Fiche 28 B: De volledige benaming is *“Overlegplatform voor waterrecreatie, -sport en –toerisme voor waterwegen en kust in Vlaanderen”*. In de laatste zin, de korte beschrijving herformuleren naar *“..., en waar alle Belgische (12) jachtclubs vertegenwoordigd zijn.”* Bij bevoegdheid MDK toevoegen *“als voorzitter van het overlegplatform”*. Als implementatiedatum staat er nu 2018. Aangezien dit al is opgestart, wordt voorgesteld 2016 als implementatiedatum te vermelden.

Aanpassingen werden gedaan aan de hand van bovenstaande opmerkingen.

Opmerkingen Vlaams Instituut voor de zee.

Pag. 2

1) *Verbetering van de (chemische en ecologische) kwaliteit van het oppervlaktewater (cf. ISC)*

“Gezien de Belgische kust onderhevig is aan verschillende invloeden, zoals deze van de Schelde, Rijn-Maas en Seine-Somme, is een sterke regionale, nationale en internationale samenwerking nodig.

Sinds de goedkeuring van de KRW in 2000 werkt België, samen met andere partijen van de ISC, onophoudelijk aan een betere afstemming om de waterkwaliteit van het Belgische kustwaterlichaam te verbeteren. Ondanks belangrijke inspanningen van alle partijen van de ISC om de verontreiniging terug te dringen, is de waterkwaliteit in het Scheldedistrict echter nog steeds niet bevredigend omwille van een sterke menselijke druk. Deze is voor een deel toe te schrijven aan de historische druk door huishoudens, landbouw en industrie.”

Worden (micro)plastics ook meegenomen?

Hoofdstuk 2.7 verduidelijkt de druk van marien afval op het milieu. Hierbij komt ook het thema microplastics aan bod. Wel dient verduidelijkt te worden dat microplastics/plastics niet als kwaliteitselementen geëvalueerd worden.

“Tijdens deze tweede cyclus van het SGBP zal de regionale, nationale en internationale samenwerking daarom nog verder verbeterd en afgestemd worden. De gezamenlijke doelstellingen, de afgestemde acties tegen verontreiniging en het herzien van de uitvoering van geactualiseerde maatregelenprogramma's, aan weerszijden van de grenzen, zullen aangepast en afgestemd worden om lozingen beter onder controle te krijgen en de goede toestand voor waterlichamen te behalen binnen de voorgeschreven deadlines.”

Deze laatste twee alinea blijven erg algemeen. Het is niet duidelijk hoe de samenwerking tussen overheden zal verbeterd worden of hoe de richtlijnen verder op elkaar gaan afgestemd worden.

Concrete maatregelen worden voorgesteld in hoofdstuk 6. Verder is er samenwerking op nationaal niveau binnen de CCIM Stuurgroep Water en op internationaal niveau binnen de Internationale Schelde Commissie.

Pag. 3

2) *Voorkomen van verontreinigende stoffen verminderen, zoals gedefinieerd in de KRW, maar ook van de Scheldespecifieke stoffen (Cu, Zn en PCB's) (cf. ISC)*

“De KRW voorziet een lijst van verontreinigende of prioritair stoffen waarmee rekening wordt gehouden bij het bepalen van de chemische toestand. Deze prioritair stoffen, waarvan de lozingen dienen verminderd of verwijderd te worden, maken het voorwerp uit van een Europese richtlijn die hun normen vastlegt. De ISC heeft hiernaast nog de nadruk gelegd op een aantal Scheldespecifieke verontreinigende stoffen (Cu, Zn en PCB's).

Binnen de ISC, zal de afgestemde monitoring van prioritaire en Scheldespecifieke stoffen verdergezet worden. Dankzij de kennis verkregen uit het Homogeen Meetnet Schelde (HMS), zal deze afgestemde monitoring nog verder evolueren. Aan de hand van jaarlijkse en driejaarlijkse rapporten van het HMS, kunnen de grensoverschrijdende invloeden en hun bronnen beter gekwantificeerd worden, om de prioriteiten verder te bepalen en het maatregelenpakket gericht in te vullen.”

Worden deze Scheldespecifieke stoffen dan ook gemeten en opgevolgd in het Belgisch deel van de Noordzee?

Ja. Zie 4.3.1.4.

3) *Goed bestuur (cf. ISC)*

“Elke staat en regio zorgt binnen zijn grondgebied voor de implementatie van de KRW. De Belgische kust behoort tot het Internationaal Stroomgebiedsdistrict van de Schelde waarvoor de Internationale Scheldec commissie is aangeduid als internationaal coördinatieplatform. Hierdoor wordt inzicht verkregen in ieders werkwijze, het leidt tot gegevensuitwisseling en tot onderzoek naar vergelijkbaarheid. De bedoeling is om samen te werken en zo bij te dragen tot een duurzame ontwikkeling en, elk voor zich, de passende maatregelen voor een integraal beheer van het Internationaal Stroomgebiedsdistrict van de Schelde van de Schelde te treffen, rekening houdend met de multifunctionaliteit van de Schelde.

Dit overleg en deze uitwisseling zijn van groot belang voor de Belgische kustwateren, aangezien deze sterk afhankelijk zijn van de bovenstroomse maatregelen voor het bereiken van de goede toestand.

De uitdagingen zijn groot, maar de middelen beperkt. De budgetkeuzes moeten het resultaat zijn van beter duurzaam grensoverschrijdend en samenhangend waterbeheer voor het district, zonder de verwachte verbeteringen van de kwaliteit van de waterlichamen teniet te doen.

Vallen hieronder ook budgetten voor de monitoring of onderzoeksprojecten om de nodige monitoringsinspanning te analyseren? In Schelde zien we de vraag terugkomen om monitoringsactiviteiten terug te schroeven naar hoogstnoodzakelijke omwille van beperkte beschikbare budgetten. Wat een goede monitoringsinspanning is (spreiding in tijd en ruimte), is vaak niet gekend of bestudeerd. Als de monitoring wordt gereduceerd gebaseerd op wat op dat moment verplicht is voor KRW bestaat de kans dat bestaande tijdreeksen die later wel relevant blijken, onderbroken worden.”

Ook hier blijft het onduidelijk hoe we dan tot een beter waterbeheer moeten komen. Welke maatregelen worden hiervoor ondernomen/voorgesteld?

In functie van de regeringsbeslissing dat alle budgetten gereduceerd zijn, proberen we om de monitoringsinspanningen te optimaliseren met de beschikbare budgetten met als doel zoveel mogelijk hiaten in de tijdreeksen te vermijden en/of beperken.

Pag. 4

4) *Gegevens, meetmethoden en beoordelingsmethoden (cf. ISC)*

“De internationale samenwerking binnen de KRW heeft aangetoond dat voor de verschillende partijen omwille van de vele verschillende benaderingswijzen en methodieken, de procedures voor het verzamelen en analyseren van gegevens vaak erg van elkaar afwijken. Een harmonisering is geenszins een doelstelling op zich.”

Het lijkt vreemd dat dit geen doelstelling op zich is. Hebben de verschillende methodieken en procedures ook voordelen? Cf. pilootproject in het kader van JPI-Oceans i.v.m. intercalibration.

Normering voor nutriënten wordt nationaal vastgelegd, terwijl normering van Chlor-a concentraties vastgelegd worden door EU richtlijnen (recent dus aangepast via de intercalibratieoefening).

Het blijvend gebruik van eigen methodieken en verschillende benaderingswijzen kan verantwoord worden vanuit het oogpunt van historische data. Indien een geharmoniseerde methodiek opgelegd wordt door de EC dan verliezen de lidstaten de waarde van historische metingen. Daarom stuurt de EC vooral op het harmoniseren van milieudoelstellingen (fytonplankton concentraties, benthische organismen,...).

“Op zich leiden deze verschillen tot vruchtbare uitwisselingen tussen de partijen, maar ze bemoeilijken wel de afstemming. Daarom is het een fundamentele doelstelling om de onderlinge vergelijkbaarheid van de meet- en evaluatiemethoden ook in de tweede cyclus te verbeteren ten einde ze goed te kunnen afstemmen. Hierdoor vormt de grensoverschrijdende afstemming van de milieudoelstellingen een belangrijke uitdaging ten einde een vergelijkbare inspanning te leveren om deze te bereiken.”

Een vergelijkbare inspanning ten opzichte van de buurlanden? Gewesten?

Hiermee doelt men op de intercalibratieoefening, waardoor vergelijkbare inspanningen geleverd worden door de lidstaten.

5) *Beschermde gebieden (Natura 2000)*

“De Belgische marien beschermde gebieden aangeduid onder de Europese Habitat- en Vogelrichtlijn overlappen gedeeltelijk met de 1-mijl-zone waarbinnen de KRW van kracht is.

Hierdoor is het van groot belang dat, ook tijdens de tweede cyclus, de beleidsplannen voor deze gebieden en het beleidsplan voor de Belgische kust onder de KRW overeenstemming vertonen in hun doelstellingen en maatregelen om tot een meer overkoepelend en efficiënt beleid te komen. Daarom is dit een belangrijke kwestie waar rekening mee zal gehouden worden.”

Dit is erg vrijblijvend. Kunnen hier geen concrete maatregelen aan gekoppeld worden? Men zou al linken kunnen leggen met bepaalde descriptoren van de KRMS?

Aangezien zowel MSFD, WFD en Natura 2000 van toepassing op het Belgische deel van de Noordzee beheerd worden binnen de FOD Leefmilieu: dienst marien milieu, wordt gestreefd naar optimale efficiëntie en samenhang. Concrete maatregelen om de samenhang te verbeteren is in dit geval niet nodig aangezien de verschillende richtlijnen in nauwe samenwerking worden gecreëerd.

“Op 20 maart 2014 heeft België een marien ruimtelijk plan (MRP) voor het Belgisch deel van de Noordzee vastgelegd (KB van 20 maart 2014). In het MRP worden alle activiteiten (zand- en grindextractie, windmolenparken, enz.) die in het Belgisch deel van de Noordzee plaatsvinden op elkaar afgestemd. Tezelfdertijd wordt erover gewaakt dat de ecologische belangen van het Belgisch deel van de Noordzee beschermd worden. Het MRP omvat dan ook de zones die krachtens de Vogel- en Habitatrichtlijn aangeduid werden (Figuur 1.2).”

Moet hier ook niet naar wet marien milieu (en MRP) verwezen worden als één van de belangrijkste kaders in dit thema?

[Er werd een verwijzing gemaakt naar de wet Marien milieu van 20 Januari 1999.](#)

Pag. 6

“Zoals in hoofdstuk 2 zal worden beschreven bestaan er verschillende antropogene invloeden, zoals vervuiling of visserij, die nadelige effecten hebben op het leefmilieu. Bepaalde invloeden zijn ter hoogte van de Belgische kust dermate belangrijk dat men in het SGBP1 een keuze diende te maken tussen de categorie “kustwater” en de categorie “sterk veranderd oppervlaktewater” bij de indeling van het Belgisch kustwater.”

Het lijkt nogal vreemd om hier een effect van een antropogene activiteit in één adem te noemen met een antropogene activiteit.

[Voorbeelden van antropogene activiteiten hoeven hier niet vermeld te worden. Een verwijzing naar hoofdstuk 2 blijkt voldoende. Dit werd aangepast.](#)

Pag. 8

“De verschillende drukken en hun impact op de Belgische kustwateren werden uitgebreid beschreven in het eerste Stroomgebiedsbeheersplan voor de Belgische kustwateren (SGBP1). In dit hoofdstuk worden, waar beschikbaar, geactualiseerde gegevens voorgesteld voor de belangrijkste oorzaken van milieuverstoring in de Belgische kustwateren. Wegens het verbod op directe lozingen zijn er sinds 1997 geen puntbronnen meer. Historische gegevens over de directe lozingen werden opgenomen in SGBP1. De diffuse bronnen omvatten de toevoer van pollutanten naar het mariene milieu via open zee, rivieren en de atmosfeer. Deze bronnen zijn beschreven in 2.1. Overige belastingen omvatten het storten van baggerspecie, scheepvaart, visserij, militair gebruik en klimaatverandering.”

Zitten de havens hier ook onder? Denk aan overstorten tijdens zware regenval.

[Havens zijn niet afzonderlijk besproken. De RID afvoervrachten zijn berekeningen van afvoeren van waterlopen gebaseerd op een beperkt aantal metingen per jaar waarin een effect van overstorten kan zitten.](#)

“De rivieren Rijn-Maas, en in kleinere mate Seine-Somme oefenen ook een invloed uit op het Belgische zeewater, soms zelfs in sterkere mate dan de Schelde. De invloed van de verschillende rivieren is afhankelijk van hun debiet, de meteorologische omstandigheden en de hydroklimatologische omstandigheden (Noord- Atlantische Oscillatie en continentale atmosferische circulatie). Dit werd

bewezen en gekwantificeerd door gebruik te maken van een hydrodynamisch computermodel dat stroming en saliniteit van het zeewater kan simuleren (Lacroix *et al.*, 2004).

Op basis van dit model geeft Figuur 2.1 een beeld weer van de relatieve bijdragen van watermassa's voor de periode 1993-2012 van toepassing voor passieve stoffen. De belangrijkste bijdrage is afkomstig van de oceaan (niet weergegeven). Gemiddeld is de bijdrage van het water afkomstig van de Seine kleiner dan 1% in de kustzone. De bijdrage van de Thames kan als verwaarloosbaar worden beschouwd. De belangrijkste bronnen van rivierwater zijn de Rijn-Maas en de Schelde, waarvan de gemiddelde bijdragen zich situeren in de grootteorde van respectievelijk 1% ter hoogte van de Frans-Belgische grens, en 5% aan de Nederlands- Belgische grens."

Is dit dan de Rijn-Maas en Schelde samen? Of elk apart?

[Deze percentages gelden voor Rijn-Maas en Schelde afzonderlijk \(zie ook figuur\).](#)

Pag. 9

"De relatieve bijdrage van verschillende stikstofbronnen op de DIN-concentratie (opgelost anorganisch stikstof) in de winter (januari-februari) en stikstofhoeveelheid in fytoplankton (*Phaeocystis globosa*) tijdens het groeiseizoen (maart-oktober) in de Belgische kustwateren werd berekend met MIRO&CO (Lacroix *et al.*, 2007b), gebruikmakend van een tagging techniek (Ménésquen *et al.*, 2006). De Belgische kustwateren werden hierbij gedefinieerd als de Belgische wateren met een saliniteit tussen 30 en 34.5. Er werden gemiddelde resultaten genomen voor de periode 2000-2010. De verschillende bronnen die in overweging genomen werden, zijn: atmosferische deposities, de Atlantische wateren vertegenwoordigd door de westerse en noordelijke grenzen van het modeldomein (respectievelijk WBC en NBC), de Schelde en kleine Belgische rivieren (IJzer, kanaal Gent-Terneuzen, kanaal Gent-Oostende), de Seine en kleine Franse rivieren (Somme, Authie, Canche, Liane, Wimereux, Slack en Aa), de rivieren Rijn-Maas en de rivier Thames. De modelresultaten bewezen volgende stellingen;

- 19% van de stikstofhoeveelheid in de 'mariene winter DIN' (Figuur 2.2 links) en 15% van de stikstofhoeveelheid in fytoplankton zijn tijdens het groeiseizoen (Figuur 2.2 rechts) van atmosferische oorsprong. De atmosferische depositie van stikstof is dus niet verwaarloosbaar."

Onduidelijk uit welke studie deze resultaten komen. Gaat het nog steeds over Lacroix et al. 2007b?

[Referentie staat onder figuur 2.2. Extra referentie wordt toegevoegd in de tekst.](#)

Pag. 10 & 11

"De vrachtberekeningen aangeleverd door de Vlaamse Milieumaatschappij (VMM) zijn gebaseerd op de formule in "*Principles of the Comprehensive Study on Riverine Inputs and Direct Discharges (RID)*" gebaseerd op een gewogen gemiddeld jaardebiet met inbegrip van een geografische correctiefactor volgens de CIS Guidance Document (EC 2012)."

Bronnen voor datareeksen nutriënten en stoffen? VMM en RWS?

VMM.

“De gemiddelde dagelijkse vracht van de Schelde is gebaseerd op ongeveer twaalf concentraties vermenigvuldigd met het bijhorende gemiddeld maanddebiet in de periode tot 2005 en het gemiddeld decadedebiet in de periode vanaf 2006. Dit gemiddeld maand- of decadedebiet is een gecorrigeerd somdebiet van de zijrivieren over een periode van 30/31 respectievelijk 10 dagen, omgerekend tot dagdebiet. De vracht van het Boudewijnkanaal werd berekend op basis van de lozingsvracht van de rioolwaterzuiveringsinstallatie in Brugge. Voor de overige waterlopen werden daggemiddelde debieten gehanteerd.

De evaluaties van de vuilvrachten van de oppervlaktewateren in het kustbekken zijn benaderend aangezien deze zone een complexe hydrografie heeft met afwijkende lokale neerslag en debietregelingen die verder landinwaarts gebeuren. Voor dit bekken zijn debieten beschikbaar op een beperkt aantal meetplaatsen voor een aantal geselecteerde waterlopen, de gegevens zijn niet gebiedsdekkend.

Gezien de keuze en de frequentie van de meetplaatsen en parameters, zijn de berekende vrachten (product van debieten en een beperkt aantal concentratiemetingen) eerder te interpreteren als schattingen. Bovendien werden regelmatig concentraties lager dan de detectielimieten gemeten voor kwik, cadmium, lindaan en PCB's, wat tot een bijkomende onzekerheid leidt. In onderstaande gegevens werd in deze gevallen de waarde van de halve detectielimiet gebruikt. Ondertussen werd het meetprogramma uitgebreid met extra meetstations. Op de Schelde werden meetplaatsen voor debietmetingen geïnstalleerd in 2008 en 2012.”

Verwijzing naar www.waterinfo.be of naar Scheldemonitor opnemen.

Tekst aangepast.

2.1.2.1 Aanvoer nutriënten

“Figuur 2.3 en figuur 2.4 tonen de jaarvrachten voor respectievelijk totale stikstof en fosfor vanaf 2000 voor het stroomgebied. Vrachten voor het kanaal Gent-Terneuzen werden slechts berekend vanaf 2011 wegens het gebrek aan debietmetingen. Een duidelijke vermindering voor zowel stikstof als fosfor is sedert 2001- 2002 merkbaar in het kustbekken en de Schelde. Deze daling is verbonden aan de maatregelen ter beperking van nutriënten, geïmplementeerd door de EU-lidstaten. Tussen 2005 en 2009 worden schommelingen waargenomen in de jaarvracht. Deze zijn gerelateerd aan de wijzigingen in het gemiddeld jaardebiet omdat een deel van de nutriëntenbronnen van diffuse agrarische oorsprong zijn (figuur 2.5).”

Ook verwijzing naar andere resultaten vb. uit de T2009 of eerstelijnsrapportage opnemen.

Zie Tabel 2.2.

Pag. 13

Brondata vermelden bij figuur 2.5

Toegevoegd.

“Het gemiddeld jaarlijkse debiet van de Schelde vertoont een duidelijke opwaartse trend gedurende de periode 1990-2002. Na een sterke daling, schommelt het debiet tussen de 100 en 150m³/s tijdens de laatste 10 jaar.”

Hier wordt de trend besproken terwijl men hierboven stelt dat een analyse van de debietevolutie voor het gebied niet zinvol is door heterogeniteit van de data...

Het kustbekken heeft een complexe hydrografie en gegevens zijn daar niet gebiedsdekkend. Fig. 2.5 toont daarom enkel het debiet van de Schelde. Tekst verduidelijkt.

“Wegens de hoge variabiliteit zijn significante trends in de vrachten van de Schelde moeilijk te identificeren zonder gebruik te maken van complexe statistische technieken en langere tijdreeksen. Bijgevolg wordt hier enkel het gemiddelde van de jaarvrachten beschouwd als een realistische benadering van de toestand. Het gemiddelde van de jaarvrachten aan nutriënten over de periode 2011-2014 voor de verschillende kustgebieden is weergegeven in onderstaande tabel (2.1).”

Welke variabiliteit, seizoenale, variabiliteit van beschikbare gegevens? Vreemd dat de Schelde met zo'n lange datareeksen en één van de beter bestudeerde gebieden, hier een probleem vormt.

Tekst aangepast.

Tabel 2.1 is niet helemaal duidelijk. De som van het kustbekken en Scheldebekken komt niet overeen met het totaal. Meer uitleg zou handig zijn.

De gegevens in Tabel 2.1 zijn aangepast, er slopen fouten in tijdens aanpassing van de lay-out.

“Uit de schattingen blijkt dat de Schelde verantwoordelijk is voor het grootste deel van nutriëntenaanvoer via rivieren in de kustzone, met een gemiddeld aandeel van ongeveer 80% voor N en P tijdens de periode 2011- 2014. Dit aandeel is gelijkaardig aan de voorheen gerapporteerde bijdragen. De gemiddelde jaarvrachten berekend voor de recente jaren zijn lager dan deze gerapporteerd voor de periode 2003-2007 en de periode 1991-2002 (Tabel 2.2). Voor de recente berekening is geen correctie voor verdunning in rekening gebracht aan de hand van de saliniteit. Maar de evolutie van de Schelde-jaarvracht (Figuur 2.3 en Figuur 2.4) toont aan dat de aanvoer via deze bron vermindert.”

Van wie zijn de schattingen? Referentie? Worden OMES rapporten, eerstelijnsrapportages, ook bekeken?

In welke rapporten?

Tekst aangepast. Het gaat nog steeds over de jaarvrachten, gemiddeld over een periode en gebaseerd op VMM data en gerapporteerd aan OSPAR RID. Data 1991-2007 zijn gerapporteerd in SGBP1 (zie ook bronvermelding bij Tabel 2.2).

Pag. 14

“Trendanalyse van verontreinigende stoffen wordt bemoeilijkt door ontbrekende informatie en het veelvuldig voorkomen van waarden lager dan de detectielimiet in de tijdreeksen.”

Is dat geen goed nieuws?

Ja, maar hier gaat het over inschatting van totale Belgisch bijdrage aan vuilvracht. Tekst aangepast.

Figuur 2.6: Niet duidelijk van wie deze data afkomstig is, over hoeveel meetpunten het gaat en waar die meetpunten gesitueerd zijn.

2.1.2. meldt herkomst van deze data. Tekst is aangepast.

Pag. 15

De gemiddelde jaarvrachten aan opgeloste metalen voor de periode 2011-2014 zijn weergegeven in tabel 2.3. Hier bedraagt de bijdrage van de Schelde 85-90% van de totale aanvoer. De gemiddelde jaarvrachten zijn beduidend lager dan deze gerapporteerd voor de vorige periode (tabel 2.4). Afgezien van de verschillende berekeningsmethode (ontbreken van correctie voor verdunning), werd voor de vrachtberekening enkel de opgeloste fractie in rekening gebracht, aangezien dit overeenkomt met het biobeschikbare deel. Zware metalen binden ook deels aan gesuspendeerd materiaal, waardoor de weergave in tabel 2.3 niet de volledige vracht vertegenwoordigt.”

Is dit een significant deel? Dit zou toch beter moeten geduid worden om een idee te krijgen over deze vrachten.

Ja. Referentie toegevoegd.

Pag. 16

Suggestie om tabellen 2.3 en 2.4 samen te voegen zodat duidelijk verschil te vergelijken is.

Tabel 2.3 bevat opgeloste metalen terwijl tabel 2.4 totale jaarvrachten toont waardoor de data niet rechtstreeks kan vergeleken worden.

“Overduidelijk is het grote aandeel van de Schelde in de Belgische vuilvracht via rivieren, zowel voor nutriënten als prioritaire en Scheldespecifieke stoffen. De aanvoer van koper, PCB's en linaan vanuit de Schelde bleef vrijwel constant gedurende de laatste jaren.”

Conclusie van deze analyse... verwijzing naar andere rapporteringen die hetzelfde al dan niet concluderen?

Conclusie is gebaseerd op beschikbare gegevens via VMM. Link i.v.m. mogelijke verklaring werd toegevoegd.

Pag. 18

“Een lange tijdreeks meetwaarden op één Belgisch kuststation is onbestaand, aangezien het meetstation werd verplaatst. De berekende natte deposities van zware metalen in Koksijde (tabel 2.5) voor de periode 2010- 2013 zijn lager dan deze berekend voor de periode 2005-2008, met uitzondering van natte deposities koper.”

Kan hieruit geconcludeerd worden dat een extra meetstation nodig is?

Hieruit blijkt voornamelijk dat continuïteit in de metingen belangrijk is om relevante conclusies te trekken over de evolutie.

Men zou moeten bekijken of deze verlaging statistisch relevant is.

Aangepast in tekst.

“Voor cadmium is het verschil in natte depositie gering en kan ook geen lagere gemiddelde concentratie in neerslag opgemerkt worden tijdens de laatste jaren. Op de *CAMP* stations voor lange termijn metingen (voornamelijk gelegen in Centraal- en Noord-Europa) werd een dalende trend van lood- en cadmiumconcentratie in neerslag vastgesteld sinds 1990 en ook sinds 2000. Maatregelen om de polluenten uit diffuse bronnen te laten afnemen, vereisen een internationale aanpak gezien het grensoverschrijdend karakter.”

Wat zijn de belangrijkste? Als de hoogste concentraties zich situeren bij de emissiebron, kan dan een % berekend worden voor vb. type bron scheepvaart, industrie,

De belangrijkste bronnen van cadmium zijn metallurgische processen en fossiele brandstof, van lood: mijnbouw en petroleum. Een proportionele inschatting is slechts mogelijk door een uitgebreide gegevensanalyse op internationaal niveau (diffuse oorsprong en transport over lange afstanden).

Pag. 19

Voor het instandhouden van de maritieme toegangswegen tot de Belgische kusthavens en het op diepte houden van de kusthavens zelf, worden waterwegen gebaggerd (Vlaamse bevoegdheid).

Bijzondere wet van 8 augustus 1980 tot hervorming der instellingen, artikel 6, §1, X, 3°, waarbij het voorzien van de haventoeegang beschouwd wordt als behorend tot de bevoegdheid voor havens.

...

“De hoeveelheden in zee gestorte baggerspecie worden bijgehouden sedert 1991, het jaar waarin de eerste vergunningen voor het storten van baggerspecie in zee werden afgeleverd. Figuur 2.11 geeft het overzicht van de in zee gestorte hoeveelheden baggerspecie sedert 1997, waarbij de hoeveelheden zijn uitgedrukt in droge ton. Een vergelijking tussen de data uitgedrukt in droge ton en de data verzameld voor 1997, uitgedrukt in natte ton, is echter niet mogelijk. Omwille van de continuïteit van de data wordt in Figuur 2.11 de data gegeven voor een jaarperiode die loopt van 1 april tot 31 maart van het daaropvolgend jaar. Sinds 2007 lopen de baggerjaren echter gelijk met de kalenderjaren (1 januari – 31 december) en daarom worden ter illustratie in Figuur 2.12 de data per kalenderjaren gegeven.” Correctie: hier moet verwezen worden naar Figuur 2.13

Dit werd aangepast.

...

“Voor het storten van baggerspecie in zee zijn verschillende stortplaatsen in gebruik. Een overzicht van de baggerplaatsen (vaargeulen en kusthavens) en vergunde stortplaatsen in de BCP is weergegeven in Figuur 2.13.” Correctie: hier moet verwezen worden naar Figuur 2.12

Dit werd aangepast.

Pag. 19

Kan Figuur 2.13 geactualiseerd worden?

Geactualiseerde figuur is opgenomen.

Pag. 22

“De Belgische zeegebieden behoren tot de meest intensief bevaren wateren ter wereld. Ze bevatten twee cruciale scheepvaartroutes: de centrale route *Noordhinder TSS* die het kanaal en de Dover Strait verbindt met de grote Noordzeehavens, en de *Westhinder TSS*, die in Franse wateren een aftakking vormt van de *Noordhinder TSS* in de richting van de Schelde, met daarnaast nog dwarse routes van/naar het Verenigd Koninkrijk en de kustroutes.”

Graag een kaart opnemen of doorverwijzen naar de kaart uit de Marine Atlas

Een referentie naar figuur 1.2 (Geïntegreerde kaart van het Belgische MRP) werd gemaakt.

Pag. 23

Chemische impact

“Het Belgische programma voor toezicht vanuit de lucht geeft een duidelijke indicatie van de grootorde van deze chronische verontreinigingsproblematiek voor onze kust.”

Kan er een link opgenomen worden naar meer informatie?

De jaarlijkse rapportering van de leden van het Akkoord van Bonn (waaronder België) kunnen teruggevonden worden op volgend website: <http://www.bonnagreement.org/publications>

Pag. 25

Biologische impact

“Via het ballastwater en aangroei op de scheepsrump veroorzaakt de scheepvaart nieuwe introducties van niet-inheemse soorten. Zo werden in de Belgische kustwateren, met inbegrip van de zeehavens en het Schelde-estuarium, reeds een honderdtal niet-inheemse soorten gesignaleerd, inclusief dwaalgasten. Kerckhof *et al.* 2007 en Vandepitte *et al.* 2012 geven een overzicht van de niet-inheemse soorten in het mariene en brakwater milieu in België.”

Graag verwijzen wij naar het rapport SEFINS rond niet-inheemse soorten.

Het SEFINS is niet van toepassing op de relevante gebieden besproken in dit stroomgebiedsbeheersplan (1nm voor biologische en 12 nm voor chemische kwaliteitselementen).

“Geleedpotigen (Arthropoda, waarin inbegrepen kreeften en krabben, zeepokken en andere kreeftachtigen, maar ook insecten), tellen het grootste aantal niet-inheemse soorten (Figuur 2.17). Het grote aandeel van de zeepokken is merkwaardig. Zeepokken leven vastgehecht op allerlei

ondergedompelde harde substraten. Ze profiteren blijkbaar van de toenemende beschikbaarheid van door de mens gemaakte constructies zoals haveninstallaties, scheepswanden, boeien (Kerckhof en Cattrijsse, 2001) en meer recent ook de bouw van windmolens.”

Wordt verwezen naar het monitoringsrapport van offshore windparken?

Het monitoringsrapport van de offshore windparken is niet van toepassing op het relevante gebied besproken in dit stroomgebiedsbeheerplan (1nm voor biologische en 12nm voor chemische kwaliteitselementen).

Pag. 27

Andere thema's focussen zich op specifieke impact. Hier ook kort aanhalen ter introductie?

De specifieke impact van visserij op de kwaliteitselementen van toepassing in de WFD werden toegevoegd.

“Om een beeld te krijgen van de ruimtelijke spreiding en activiteit van de Belgische commerciële garnaalkor- en bomkorvloot” Correctie: boomkorvloot “werden er activiteitkaarten gemaakt op basis van VMS-gegevens (*Vessel monitoring system*). De VMS-gegevens van de Belgische vaartuigen worden ter beschikking gesteld aan het ILVO door de dienst Zeevisserij (Departement Landbouw en Visserij; Afdeling landbouw- en visserijbeleid).”

Opmerking werd meegenomen.

...

“In het Belgisch deel van de Noordzee is er eveneens uitgebreide Nederlandse commerciële visserijactiviteit, maar deze is verwaarloosbaar binnen de drie mijlszone (Pecceu *et al.*, 2014). Naast de commerciële Belgische vloot is er ook een uitgebreide Belgische recreatieve visserij met minstens 631 vaartuigen die zichtbaar uitgerust zijn voor het uitvoeren van visserijactiviteiten (Verleye *et al.*, 2015). Deze recreatieve visserij wordt gedomineerd door hengelaars, maar minstens 14% van de vaartuigen is uitgerust met bordennetten of boomkor (Verleye *et al.*, 2015). De hoogste activiteit is binnen de 3 nm zone.”

Dit is een subjectieve interpretatie van de data van Pecceu. Er wordt nergens gesteld dat de NL visserij binnen de 3nm ‘verwaarloosbaar’ is, wel dat de NL visserij-intensiteit voorbij de 3nm-grens hoog is. Ook het kaartmateriaal toont aan dat wel degelijk wordt gevisd in de 3nm zone. Real time IAS data (vb. marine traffic) toont aan dat NL-vissers vaak vissen in de 3NM.

Na verificatie in Pecceu *et al.* (2014) van bovenstaande stelling werd de paragraaf aangepast.

Gelieve “minstens 14%” aan te passen naar “ongeveer 14%”

Recent onderzoek zou wijzen op een lichte daling van het aandeel bordennetten of boomkor visserij. Dit werd mondeling geverifieerd door Verleye *et al.*

Pag. 30

“Er is nood aan een adequate chemische opvolging van het gebied, zodat het moment van het weglekken van chemische agentia uit de obussen kan vastgesteld worden. In 2011 vond een studie plaats die via een vernieuwende benadering *passive sampling* het gedrag van toxische agentia, zoals TNT, in zeewater en sediment beter in kaart wil brengen (Monteyne *et al.*, 2011). De resultaten waren niet eenduidig waardoor het onderzoek momenteel verdergezet wordt (DG5/INSPA/RMa/14007). In deze studie spitst het onderzoek zich toe op TNT en zijn afbraakproducten, en wordt gepoogd om de meerwaarde die deze techniek biedt t.o.v. de klassieke staalnamen en analyse campagnes aan te tonen met als doel een zo hoog mogelijk veiligheidsniveau van de stortplaats te waarborgen.”

Het is onduidelijk wat dit precies wil zeggen.

[Monitoring van de Paardenmarkt geeft inzicht in mogelijke milieurisico's verbonden aan verschillende beheers-scenario's. Het beheer van de Paardenmarkt wordt gedaan volgens internationale best practice.](#)

Pag. 29

Fysische impact

“Van den Eynde *et al.* (2011) hebben alle huidige kennis over de impact van de klimaatverandering (op lange termijn) voor de Belgische kustwateren gebundeld.”

De referentie staat niet in de referentielijst.

[De referentie werd toegevoegd.](#)

Er zijn toch al nieuwe rapporten en cijfers van de VMM en het Masterplan Kustveiligheid beschikbaar.

[Het Masterplan Kustveiligheid focust zich het reduceren van de impact van een 1000-jaar voorkomende storm dewelke een lokale zeeniveaustijging van +7m TAW met zich mee zou brengen. Hierdoor verschaft het Masterplan Kustveiligheid geen informatie over de impact van de klimaatsverandering op het marien milieu.](#)

“Van den Eynde *et al.* (2011) menen dat een stijging van het zeeniveau met 60 cm tegen het jaar 2100 een gematigd realistisch scenario is. Evenwel werden voorafgaande digitale simulaties doorgevoerd voor een rampscenario waarbij een stijging van het zeeniveau met 2 m verondersteld werd. Die simulaties wijzen op een stijging van de stromingen met zowat 10% ter hoogte van Nieuwpoort en een beduidende stijging van de hoogte van de golven tegen de kust.”

Ook hier lijkt het Masterplan Kustveiligheid wel relevant.

[Idem, zie bovenstaande antwoord.](#)

Pag. 30

Impact op biodiversiteit

“De opwarming van de aarde heeft een domino-effect op de mariene biodiversiteit. In de afgelopen jaren hebben we een groot aantal veranderingen in onze mariene flora en fauna waargenomen.”

Graag de referenties opnemen.

<http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0025326X06005066> is toegevoegd in tekst en referentielijst: Occhipinti-Ambrogi, A. (2007). Global change and marine communities: Alien species and climate change. *Marine Pollution Bulletin*, 55(7-9): 342-352pp.

Pag. 30-31

Marien zwerfvuil

“Voor informatie over marien zwerfafval verwijzen we naar het Tweede Federaal Milieurapport, Deel 1 Toestand van het mariene milieu. (BMM, 2015).”

Het lijkt erg vreemd om de thematiek van marien zwerfvuil niet uitgeschreven op te nemen in dit rapport.

[Hoofdstuk 2.7 verduidelijkt de druk van marien afval op het milieu.](#)

Zandsuppleties

“Op de Belgische stranden worden ter bescherming van de kustlijn zandsuppleties uitgevoerd door het Agentschap voor Maritieme Dienstverlening en Kust (MDK), Afdeling Kust.”

Men zou kunnen verwijzen naar het Masterplan Kustveiligheid en het themahoofdstuk Veiligheid tegen overstromingen van het Compendium voor Kust en Zee. Eventueel ook verwijzen naar de BEST studie.

[Masterplan Kustveiligheid werd vermeld in hoofdstuk 2.8.](#)

Pag. 32

“De beschermde gebieden die werden aangewezen in het kader van de Vogelrichtlijn en de Habitatrichtlijn maken deel uit van het Natura 2000-netwerk. In het Belgisch deel van de Noordzee werden de volgende Natura 2000 gebieden ingesteld: (a) drie vogelrichtlijngebieden (SBZ1, SBZ2 en SBZ3), (b) een habitatrichtlijngebied ‘Trapegeer-Stroombank. Het gebied ‘Trapegeer-Stroombank werd op vraag van de Europese Commissie, om ook gebieden in de EEZ te selecteren, uitgebreid tot het nieuwe habitatrichtlijngebied “Vlaamse Banken”. In 2009 meldde België de “Vlaamse Banken” als potentieel gebied van Gemeenschappelijk Belang aan. Dit gebied werd in 2010 op de lijst geplaatst van Gebieden van Gemeenschappelijk Belang. De Vlaamse Banken werden in 2012 als Habitatrichtlijngebied aangewezen (KB van 16 oktober 2012, gepubliceerd in het Belgisch Staatsblad van 5 november 2012).”

Wat met de Vlakte van de Raan? Men zou de huidige juridische toestand kunnen meegeven.

[De Vlakte van de Raan werd opgenomen in de Europese lijst van gebieden van communautair belang \(Habitatrichtlijn\). Evenwel werd de nationale aanduiding van de Vlakte van de Raan teniet gedaan door de Raad van Staten. Hierdoor wordt het gebied niet vermeld in nationale rapportering aan de Europese Commissie.](#)

Pag. 36

“De monitoringsprogramma’s, zoals aanvankelijk gedefinieerd, ondergingen enkele wijzigingen.”

Slaat “oorspronkelijk” op het eerste stroomgebiedsbeheerplan?

Ja

Kwaliteitselement fytoplankton:

“De maandelijkse *in-situ* metingen van chlorofyl-a zijn vervangen door driemaandelijke metingen, maar worden uitgebreid met chlorofyl-a bekomen via remote sensing.

Phaeocystis- en taxa celtellingen gebeurden maandelijks vanaf eind 2007 tot en met 2010. Aangezien er geen indicatie is dat de eutrofiëringsgraad in de Belgische kustwateren verbetert en door financiële beperkingen, zijn deze tellingen stopgezet. De toestand wordt opgevolgd aan de hand van de uitgebreide chlorophyll-a dataset en nutriëntenconcentraties (indicatief voor de druk) tot een verbetering merkbaar is.”

Dit lijkt net een reden om het wel te blijven opvolgen.

De ‘matige toestand’ die blijkt uit de evaluatie van chlorofyl-a, maakt duidelijk dat maatregelen noodzakelijk zijn.

Pag. 38

Tabel 4.3: wat wordt exact bedoeld met cyclus? Frequency per jaar?

Aantal jaar. Toegevoegd in tekst.

Pag. 39

Kwaliteitselement fytoplankton:

“De maandelijkse *in-situ* metingen van chlorofyl-a zijn vervangen door 3-maandelijke metingen, maar worden uitgebreid met chlorofyl-a bekomen via *remote sensing*.

Phaeocystis- en taxa celtellingen gebeurden maandelijks vanaf eind 2007 tot en met 2010. Aangezien er geen indicatie is dat de eutrofiëringsgraad in de Belgische kustwateren verbetert, werd gekozen voor een meer kostenefficiënte methode. De toestand wordt momenteel enkel opgevolgd aan de hand van de uitgebreide chlorophyll-a dataset (satellietobservatiegegevens inbegrepen) en nutriëntenconcentraties (indicatief voor de druk) tot een verbetering merkbaar is. Een basis dataset van taxa tellingen is beschikbaar als deze monitoring wordt vervolgd.”

Zie eerdere opmerking. Lijkt een vreemde motivatie om meting stop te zetten.

Zie opm. p. 36.

Pag. 43

Figuur 4.3: Kan er een overzicht van de stoffen in tabelvorm worden voorzien?

De grafiek geeft een duidelijker visueel overzicht maar de gegevens kunnen steeds opgevraagd worden.

Zware metalen: cadmium, lood en kwik

“De monitoring van deze stoffen in water werd stopgezet in de jaren '90, zelfs voor de adoptie van de KRW. De resultaten waren met een factor 10 tot 80 **lager** dan de jaargemiddelde milieukwaliteitsnorm en lagen veelvuldig dichtbij de opsporingsgrenzen van de meest gevoelige meetinstrumenten. Men wist dat de matrix water niet de meest relevante was (Baeyens *et al.*, 2005) aangezien de historische vervuiling grotendeels opgeslagen zit in het sediment. Monitoring van deze stoffen in het sediment geniet voorkeur.”

Is hier dan geen enkele meting beschikbaar in de afgelopen 20 jaar? Kan er een overzicht van de stoffen in tabelvorm worden voorzien?

De resultaten voor zware metalen in water zijn beschikbaar bij BMDC maar betreffen niet de periode 2009-2014. Deze stoffen worden wel gemeten in sediment en biota en zullen deel uitmaken van de evaluatie in het kader van MSFD. De KRW heeft geen norm gedefinieerd in deze matrix. Voor kwik bestaat deze wel en wordt de evaluatie aangevuld.

Pag. 44

Hexachloorbutadien

“In 2015 werd hexachlorobutadien bepaald in biota. Het betreft mosselen verzameld op de golfbrekers in Nieuwpoort, Oostende en Knokke die een *worst case* scenario inhouden, m.a.w. als deze voldoen, zijn afwijkingen verder in zee hoogst onwaarschijnlijk. In 2014 was onvoldoende materiaal voorhanden zodat deze analyses niet konden uitgevoerd worden. Alle gemeten stalen scoorden **lager** dan de bepalingsgrens van 2 µg/kg versgewicht, ruim onder de MKN van 55 µg/kg versgewicht.”

Waar? Welke studie?

In het kader van WFD/MSFD monitoring.

Pag. 48

Benthische ongewervelde fauna

Het is wat verwarrend dat de volgorde van de kwaliteitselementen anders is dan die van de milieudoelstellingen.

De volgorde is conform de doelstellingen zoals vermeld in Tabel 4.8.

Pag. 49

Fytoplankton (biomassa)

“Het 90-percentiel (P90) berekend op chlorofyl-a analyses van stalen genomen tijdens het groeiseizoen over de periode 2009-2014 bedraagt 17,0 µg/l. Dit komt overeen met een **matige status**. Het percentiel is gebaseerd op 48 in-situ metingen over de kuststations W01, W02 en W03.”

Zijn er geen recentere metingen? Dit lijkt toch een vrij essentiële parameter?

Ja, deze parameter wordt continue gemeten. De resultaten hier voorgesteld betreffen de periode 2009-2014.

Pag. 52 & 53

Betrouwbaarheid en precisie van het monitoringsysteem

“Welke invloed hebben de hierboven vermelde besparingen gehad op de op de betrouwbaarheid en precisie van de monitoring? Het lijkt dat sommige metingen erop achteruitgegaan zijn.”

Dat klopt. Voor de evaluatie van de eutrofiëringstoestand vullen de satellietobservaties de in-situ metingen ruim aan met hoge ruimtelijke/temporele resolutie.

Een initiatief werd opgestart om de monitoringsinspanningen te optimaliseren.

“De betrouwbaarheid van de analysemethode wordt in detail omschreven in de betreffende labofiche van de standaard operationele procedure voor de twee parameters die het grootste probleem betekenen: de polycyclische aromatische koolwaterstoffen en organische tinverbindingen in sediment. De basismatrix voor toetsing aan de Europees wettelijk vastgelegde normen is de waterkolom (behalve voor drie stoffen die in biota kunnen gemeten worden), wat voor hydrofobe stoffen een technisch moeilijke oefening kan betekenen. De detectielimieten voor PAK's, TBT en andere stoffen waren niet voldoende verfijnd om de lage concentraties vereist door de KRW te kunnen meten. Voor PAK's en TBT werd de analysemethode reeds geoptimaliseerd, maar de vereiste detectielimieten worden nog steeds niet gehaald. De gemeten waarden zijn doorgaans een stuk hoger dan deze vereisten voor PAKs en TBT, maar het probleem moet voor de toekomst worden opgevolgd.”

Is er eenzelfde probleem in andere landen?

Ja.

Aanvullende monitoring voor beschermde mariene gebieden

Hier zou toch ook het onderzoek naar marine litter kunnen vermeld worden (bv. AS-MADE). Lijkt toch erg relevant in dit kader.

Marien zwerfvuil is niet opgenomen als één van de kwaliteitselementen voor bepaling van goede chemische of ecologische toestand binnen de KRW. De Monitoring van marien zwerfvuil komt aan bod in de rapportering van de MSFD. Het AS-MADE project is ook niet specifiek gerelateerd aan de beschermde gebieden.

Pag. 54

Gebromeerde difenylethers (PBDE's)

“Voor deze groep stoffen is geen lange tijdreeks beschikbaar. Figuur 5.1 toont de gegevens op station W05 voor PBDE99 waarvoor de MKN het meest werd overschreden. Het merendeel van de resultaten schommelt rond de detectielimiet. Voor 2012 worden sporadisch hoge waarden aangetroffen.”

Uit figuur 5.1 blijkt ook voor andere jaren 'sporadisch' hoge waarden... 2012 springt er hier niet uit. Kan aan de sporadisch hoge waarden een verklaring verbonden worden?

Er komen geen hoge waarden meer voor na februari 2012. Vermoedelijk gaat het over incidenten of tijdelijke verontreiniging na brandbestrijding.

Pag. 55

TBT

“De ban op het gebruik van TBT als aangroeiwerende verf op schepen werpt resultaten af. De concentraties van TBT in sediment daalde sterk in het BCP in de periode 2003-2009, van 27.19 naar 1.41 µg/kg drooggewicht (gemeten op de <63µm fractie) dicht bij Zeebrugge (Verhaegen *et al.*, 2011). In het Schelde- estarium daalde de concentratie van 45.8 naar 12.13 µg/kg drooggewicht. De gehalten (*Concentratie TBT in grijze garnaal*) in grijze garnaal zijn eveneens gedaald. Dat het verder de goede richting uitgaat, werd recent bewezen door de eerste waarnemingen van purperslak (*Nucella lapillus*), voor zover bekend het meest gevoelige organisme voor de Belgische kust (De Blauwe H. *et al.*, 2012, Fabrice, A., 2015).”

“Het is moeilijk aanvullende maatregelen tegen TBT te nemen omdat de stof al verboden is op schepen. Toch moet men alert blijven, omdat TBT ook als schimmelwerend product in de houtbehandeling wordt gebruikt. In regio's waar houtbouw frequent wordt gehanteerd, kan dat leiden tot een verhoogde uitspoeling naar de zee. In het BCP wordt verwacht dat de gehalten verder zullen dalen. TBT is gevoelig aan oxidatie, en wordt snel omgezet naar minder toxische vormen indien opgelost in de waterkolom. In anoxische sedimenten is de levensduur aanzienlijk langer zodat deze stof nog voor enige tijd invloed zal uitoefenen op het *ecosysteem* in het BCP.”

Anders dan anders? Zijn er verwachtingen dat er meer stoffen in de houtbouw worden gebruikt of meer houtbouw wordt uitgevoerd zodat een verhoging van de concentratie TBT kan optreden?

Vermoedelijk niet, daarvoor is het gebruik van hout in woningbouw te beperkt, en gaat het gros van het afgespoelde water via een RWZI naar de oppervlaktewateren. Door de goede beluchting daar wordt een versnelde omzetting naar DBT gerealiseerd, maar het is alleszins belangrijk dat op te volgen.

Pag. 56

“De zinkconcentraties vertonen een licht dalende trend op het station W01.”

Is dit zo? Ik zie niet echt een daling. Is er een trendanalyse gebeurd?

Trendanalysemethodiek werd herzien en tekst aangepast.

Besluit

“De prioritaire stoffen die momenteel nog niet aan de norm voldoen, behoren tot de persistente, bioaccumulerende en toxische stoffen (PBTs) zoals bepaald in de Richtlijn 2013/39/EU. Deze stoffen kunnen nog tientallen jaren terug te vinden zijn in het aquatisch milieu zelfs indien diverse maatregelen de emissie hiervan reeds beëindigd of drastisch beperkt hebben. Zo werden reeds minder persistente

alternatieven voor gebromeerde vlamvertragers voorgesteld en zijn organotinverbindingen op schepen verboden.

Belangrijk is dat een positieve evolutie voor de problematische stoffen (*correctie: voor bepaalde problematische stoffen*) kan opgemerkt worden. Toch wordt voor 2021 verwacht dat niet alle doelen zullen bereikt worden gezien het persistente karakter van vele stoffen evenals het grensoverschrijdend transport (zie ook 2.1.1).''

Opmerking wordt meegenomen en vervangen als 'meeste problematische stoffen'.

Pag. 57

Macrobenthos

''De evaluatie voor macrobenthos voor de jaren 2007-2008 toonde een goede status, weliswaar met een score op de grens tussen goed en matig. De evaluatie voor 2009 en 2013 was matig, maar de score ligt ook dichtbij de grenswaarde van 0,6. Voor 2021 wordt verwacht dat het benthos rond deze grens (matig-goed) zal blijven schommelen. Hierbij moet wel opgemerkt worden dat de tijdreeks te beperkt in tijd is om tot relevante conclusies te komen. Verder is de methode afhankelijk van de gebruikte referentiedataset.''

Hangt dit ook niet samen met de intensiteit van de strand/voeroever-suppleties in deze periode? Men zou kunnen aannemen dat - gezien de zeespiegelstijging - deze intensiteit zal toenemen, hetgeen kan leiden tot een slechtere score?

De Vlaamse 4-shore studie, uitgevoerd door ILVO, toont aan dat de impact van voeroeversuppleties op de benthos minimaal is. Het masterplan kustveiligheid bespreekt bovendien verschillende andere methodes om de impact van de zeespiegelstijging tegen te gaan.

Pag. 58

Nutriënten

''Figuur 5.5 toont de evolutie van DIN- en DIP-concentraties genormaliseerd voor het Belgisch deel van de Noordzee voor de periode 1991-2014 (Desmit *et al.* 2015).''

Is deze vermindering statistisch significant? Er is toch geen eenduidige daling?

Ja. De daling is laag maar statistisch significant (rekening houdend met residu's variërend i.f.v. tijd). Tekst aangepast.

Besluit

''In de Belgische kustwateren verwacht men dat de goede ecologische toestand in 2021 niet gehaald zal worden. Er is een aanzienlijke grensoverschrijdende inspanning nodig om de nutriënteninput te verminderen. Verder afgelegen rivieren (Rijn, Maas, Seine, ..), de atmosfeer en Atlantisch water dragen immers bij tot de huidige nutriëntenconcentraties in de Belgische kustwateren (zie ook 2.1.1).

Kan hier een % berekend worden? In 2.1 werd de oorsprong van N weergegeven voor de Schelde (28% -oorsprong), Seine_Maas (17% -oorsprong), Atlantisch water. Hoeveel reductie in elk is nodig om die totale reductie van 40% en 20% te bereiken. Interessant om dit ook mee te geven.

[Toegevoegd.](#)

Pag. 59

Er is een gebrek aan concrete maatregelen waarbij een duidelijke link kan gelegd worden met de parameters die niet goed scoren. Men kan toch bezwaarlijk stellen dat de bijkomende maatregelen van de KRMS ervoor gaan zorgen dat we de doelstelling van de KRW gaan halen.

[Verwijzing naar hoofdstuk 6 is toegevoegd, waar concrete maatregelen genoemd worden om de KRW doelstelling te halen.](#)

Stand van zaken

“Het maatregelenprogramma voor de Belgische kustwateren ter uitvoering van KRW heeft als doel om tegemoet te komen aan de waterbeheerkwesties zoals geïdentificeerd in het hoofdstuk “Inleiding” van dit document.

Het vastleggen van maatregelen voor de Belgische kust is niet eenvoudig, aangezien de meeste maatregelen ter verbetering van de kwaliteit van de Belgische kustwateren bovenstrooms moeten genomen worden. Aangezien de Belgische kustwateren worden beïnvloed door verschillende rivieren, gelegen in verschillende landen en regio's is het herstel in deze zone zeer afhankelijk van de maatregelen genomen door deze landen of regio's. De verbetering van de ecologische en chemische toestand van de Belgische kustwateren is voor een groot deel afhankelijk van de verschillende maatregelen genomen door de gewesten en buurlanden (Frankrijk en Nederland) die zich hoger in de aanvoerketen van de kustwateren situeren. Voor de periode 2016-2021 zal de regionale, nationale en internationale samenwerking daarom nog verder verbeterd en afgestemd worden in het kader van CCIM en ISC.”

Intercalibration Pilot action JPI Ocean vermelden?

[Intercalibration Pilot Action van JPI Oceans is hier niet van toepassing aangezien dit onderzoek enkel de doelstellingen voor Chlor a vastlegt en een intercalibratie van benthos deed. In bovenstaande paragraaf wordt gesproken over de kwaliteit van de Belgische kustwateren in het algemeen.](#)

Hoe zal dit concreet gebeuren?

[De concrete uitwerking wordt besproken op de plenaire vergadering van de Schelde Commissie begin December. Ideeën voor een concrete uitwerking van deze maatregel werden opgedaan tijdens een brainstorm moment gedurende de ISC WORKSHOP Eutrophication georganiseerd door de FOD leefmilieu.](#)

Pag. 60

“Naast de lijst van bestaande maatregelen in het KRMS maatregelenprogramma, werd er een lijst van nieuwe, bijkomende maatregelen uitgewerkt die door België noodzakelijk worden geacht voor het

bereiken van de goede milieutoestand. Deze bijkomende maatregelen zullen vanaf 2016 worden uitgevoerd.”

Is het dan zeker dat de bijkomende maatregelen ook allemaal effectief zullen uitgevoerd worden? In het rapport over het maatregelen-programma van de KRMS staat dit alleszins niet zo opgenomen. Daar stond dat men ging bekijken welke van de bijkomende maatregelen ook effectief gaan uitgevoerd worden.

Naast de lijst van bestaande maatregelen in het KRMS maatregelenprogramma, werd er een lijst van nieuwe, bijkomende maatregelen uitgewerkt die door België noodzakelijk worden geacht voor het bereiken van de goede milieutoestand. Deze bijkomende maatregelen zullen vanaf 2016 effectief worden uitgevoerd. Indien een maatregel te hoge kosten met zich meebrengt, zal deze niet uitgevoerd worden. Deze kans is echter klein, omdat voor elk van deze maatregelen een nauwkeurige kostenraming is opgesteld.

Pag. 61

“Hieronder volgt een overzicht van alle bijkomende maatregelen voorzien in het KRMS maatregelenprogramma die gekoppeld worden aan één van de bovengenoemde KRW categorieën:

- **KRMS maatregel 23A:** Betere overlegstructuur noodzakelijk tussen Vlaamse en Federale overheden i.h.k.v. visserijbeleid;” Het is niet helemaal duidelijk hoe deze maatregel significant kan bijdragen aan de milieudoelstellingen van de KRW.
- “**KRMS maatregel 23B:** Stimuleren van de bevoegde Belgische overheden voor betere implementatie van de bestaande land-gerelateerde maatregelen;
- **KRMS maatregel 24:** Maatregelen ter beperking van bijvangst van zeezoogdieren in warrelnetten: controle naleving verbod op recreatieve warrelnetvisserij op strand;” Het is niet helemaal duidelijk hoe deze maatregel significant kan bijdragen aan de milieudoelstellingen van de KRW.
- “**KRMS maatregel 26B:** Controle beperkingen voor visserij binnen de bodembeschermingszones;
- **KRMS maatregel 26C:** Monitoring bodembeschermingszones;” Slechts voor klein geografisch deel relevant voor KRW. Misschien niet slecht om te duiden over welke oppervlakte het gaat.
- “**KRMS maatregel 28A:** Sensibilisering voor het voorkomen van lozingen bij bunkering van visserij schepen en pleziervaart in havens (olie);
- **KRMS maatregel 28B:** Sensibilisering in jachthavens omtrent afvalbeheer Nochtans wordt marien zwerfvuil verder niet behandeld in het rapport;
- **KRMS maatregel 29A:** Verbetering afgifte van afval door visserij schepen;” Nochtans wordt marien zwerfvuil verder niet behandeld in het rapport.
- “**KRMS maatregel 29B:** Onderzoek en sensibilisering recyclage, statiegeld, taggen visnetten;” Nochtans wordt marien zwerfvuil verder niet behandeld in het rapport.
- “**KRMS maatregel 30:** Implementatie niet-technische maatregelen ter beperking van verstoring van zeezoogdieren tgv militaire activiteiten;” Het is niet helemaal duidelijk hoe deze maatregel significant kan bijdragen aan de milieudoelstellingen van de KRW. Er is niets opgenomen over zeezoogdieren in de KRW.

De gedetailleerde maatregelenfiches worden vanuit de KRMS aangebracht in het Stroomgebiedsbeheersplan zodat meer informatie over de maatregelen zal verschaft worden. De gedetailleerde fiches bevat een categorie 'link met milieudoel en indicator', hierin kan de concrete doelstelling van toepassing op de KRW teruggevonden worden.

Bijvoorbeeld:

Fiche 23: Overleg tussen Vlaamse en Federale overheden i.h.k.v. visserijbeleid.
Link met milieudoel: D6-N°8: Positieve trend wat betreft het zeebodempoppervlak dat permanent gespaard blijft van verstoringen als gevolg van vistuig dat de bodem raakt binnen de verschillende benthische habitattypes wat op zijn beurt resulteert in een natuurlijke ontwikkeling van de benthische fauna en flora en de kunstmatige opsplitsing van de zeebodempop tot een minimum beperkt (= gewenste situatie).

Link met druk: Selectieve onttrekking van soorten (m.a.w.: impact van visserij op benthische organismen).

Pag. 69

“CREST Climate resilient coast. Wave action in a changing climate: effects on the dynamics of the coast and implications for future safety strategies.”

CREST is geen BRAIN-project maar een IWT-SBO-project. Het lijkt trouwens dat verschillende zeer relevante projecten ontbreken zoals de AMORE-projecten, het ISECA-project, GEOCOLOUR, INDI67, MICAS, OSERIT, etc. Veel van deze onderzoeksprojecten worden ook thematisch beschreven en ontsloten in de themateksten van het Compendium voor Kust en Zee.

Inderdaad, de lijst is niet volledig en niet beperkt tot BRAIN-projecten (bv ook MarCoast). Het vermeldt ook enkel recent gestarte projecten. Tekst aangepast en verwezen naar Compendium kust.